

SYLABUS

FSS, MU v Brně, jarní semestr 2005

- **Z á k l a d n í ú d a j e**

Název kurzu: **ZDRAVÍ A NEMOC**
(úvod do epidemiologie)

Číslo kursu: **SPP 716**

Vyučující kurzu:

Prof. MUDr. Jan Holčík, DrSc.
Ústav sociálního lékařství a veřejného zdravotnictví
Lékařská fakulta Masarykova univerzita
Joštova 10, 662 43 Brno,
email: jholcik@med.muni.cz
tel.: 549494007 fax: 549497303

Způsob zakončení: Zkouška (písemná práce a ústní zkouška)

Kurz probíhá formou tří dvouhodinových seminářů, jejichž záměrem je využít komunikativních forem výuky a zpětnovazebních možností. Vyučující staví na samostatném studiu posluchačů (HOLČÍK, J. 2002. *Úvod do studia zdravotního stavu populace*. Brno: FSS, MU.) a podrobně vysvětluje jednak dílčí nejasnosti a jednak upozorňuje na potřebu a praktickou využitelnost probíraných témat.

Kontrolou náležitého zvládnutí látky i její aplikace je ústní zkouška a písemná práce. Otázky k ústní zkoušce jsou uvedeny u obsahu jednotlivých seminářů.

Doporučená literatura představuje východisko další samostatné práce v dané oblasti.

• A n o t a c e k u r s u

ZÁKLADNÍ OBSAH:

Zdraví, nemoc, pojem epidemiologie, přirozená historie nemoci, nozologie, diagnóza v epidemiologii, měření frekvence nemoci v populaci, příčinnost v epidemiologii, základní typy epidemiologických studií, epidemiologie a zdravotní politika, soustava zdravotnické statistiky, systém zdravotní péče, potřeba, požadavky a spotřeba služeb, financování péče o zdraví, zdravotnické služby, etické hodnoty v péči o zdraví, úvod do evropské zdravotní strategie, program Světové zdravotnické organizace Zdraví 21, jeho pracovní pojmy, metody a možnosti.

Uvedené anotaci cíleně odpovídá doporučený a dostupný učební text.

Kurs je orientován na tyto základní otázky:

1. Jaké je zdraví ?
2. Proč je takové ?
3. Co se dá udělat pro to, aby bylo lepší ?

Ad.1. Pozornost je věnována popisu zdravotní situace v celku i jejím jednotlivým komponentám, a to se zvláštním zřetelem k metodické základně studia zdravotního stavu obyvatelstva. Je vyloženo hodnocení úrovně zdraví lidí i jeho rozložení. Zdraví lidí je posuzováno z hlediska aktuální situace, historického vývoje i mezinárodního srovnání.

Ad. 2. Jde o determinanty zdraví lidí a o možnosti jejich ovlivnění. Je zdůrazněn význam životního způsobu, životního prostředí, úroveň péče o zdraví a zdravotnictví a návaznost na celou řadu dalších sociálních okolností (ekonomická situace, kultura, sociální pozice apod.).

Ad. 3. Za nosné východisko je v této souvislosti považován program Světové zdravotnické organizace **Zdraví 21**. Zmíněný program se stal dlouhodobým záměrem zdravotní politiky v České republice a je žádoucí, aby se s jeho zásadami, možnostmi i problémy seznámilo co nejvíce lidí.

Ve snaze o náležitou pedagogickou prezentaci látky se ve výkladu začíná základními pojmy, přechází se k objasnění hlavních vztahů a konečným smyslem výuky je poukázání na nezbytnost poučené občanské iniciativy a aktivity v oblasti zdravotní péče.

K náležitému zvládnutí přednášené látky slouží samostatné písemné práce posluchačů, které jsou orientovány na jednotlivé základní cíle programu Zdraví 21.

OBECNÉ CÍLE VÝUKY:

kognitivní (potřebné informace a náležité vědomosti), smyslem je poskytnout základní informace a potřebnou orientaci v otázkách společenského zdraví, zdravotní politiky a systému péče o zdraví;

metodické, rozvinout schopnost řešit zdravotní problémy sociálních skupin vědeckými metodami, tvůrčím, kritickým a účinným způsobem;

hodnotové a postojové, přispět k formování názorů a postojů s cílem posílit vědomí humánního a společenského poslání péče o zdraví;

formativní (aplikační), uvědomit si nezbytnost poučené občanské iniciativy a aktivity v oblasti zdravotní péče a naučit se aplikovat získané vědomosti a dovednosti v praxi.

- **Časový rozvrh kurzu spolu s rozpisem témat a s výčtem studijní literatury**

Časový rozvrh bude doplněn a upřesněn po stanovení rozvrhu na jarní semestr

**ROZVRH PRO JEDNOTLIVÉ SEMINÁŘE,
základní obsahová orientace předmětu**

- 1. seminář**
1. Zdravotní situace v ČR, determinanty zdraví
 2. Determinanty zdraví
 3. Zdraví - obsah pojmu
 4. Nemoc - přirozená historie nemoci
 5. Studium zdravotního stavu populace - epidemiologie
 6. Diagnóza v epidemiologii
 7. Ukazatelé četnosti nemoci v populaci
 8. Etiologie - modely
 9. Epidemiologické studie - typy
 10. Riziko
 11. Kouření jako zdravotně sociální problém

Základní studijní literatura pro 1. seminář:

- HOLČÍK, J. 2002. *Úvod do studia zdravotního stavu populace*. Brno: FSS, MU, (str. 7-37).
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Sociální determinanty zdraví. Základní fakta a doporučení pro praxi v kontextu programu Zdravá města. *Čas. Lék. čes.*, 140, 2001, č. 1, str. 3-7.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I., GERYLOVOVÁ, A. 2000. Čím je statistika a epidemiologie užitečná pro lékaře. *Kardiologická revue*, 1, 2000, č. 3, str. 7-9.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Jak měřit výskyt nemocí v populaci a o čem vypovídají ukazatelé nemocnosti. *Kardiologická revue*, 2, 2001, č. 4, str. 46-49.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I., GERYLOVOVÁ, A. 2001. Riziko, jeho míry a interpretace: Pojem rizika a relativní riziko. *Kardiologická revue*, 2, 2001, č. 2, str. 75-78.

K prvnímu semináři celkem 50 stran českého textu

- 2. seminář**
12. Světová zdravotnická organizace
 13. Program Zdraví pro všechny – Zdraví 21
 14. Základní zdravotní péče
 15. Prevence a health promotion
 16. Zdravá města a Zdravá škola
- Zadání seminární práce** (rozsah 320 řádků, termín odevzdání: minimálně 5 dnů před zkouškou)

Základní studijní literatura pro 2. seminář:

- HOLČÍK, J. 2002. *Úvod do studia zdravotního stavu populace*. Brno: FSS, MU, (str. 74-94).

- SVĚTOVÁ ZDRAVOTNICKÁ ORGANIZACE. 2001. *ZDRAVÍ 21, Osnova programu Zdraví pro všechny v Evropském regionu*. Praha: MZ ČR, (<http://www.mzcr.cz>), (mezinárodní vtahy, mezinárodní organizace, pravým tlačítkem myši uložit).

Ke druhému semináři celkem 178 stran českého textu

3. seminář

17. Systém zdravotní péče
 18. Typy zdravotnických systémů
 19. Zdravotnické služby a modality zdravotní péče
 20. Management ve zdravotnictví
 21. Ekonomie ve zdravotní péči (selhání trhu)
 22. Etika a zdravotní péče
 23. Ekvita
 24. Sociální a zdravotní politika
 25. Perspektivy zdravotní péče
- Stanovení termínu zkoušky**

Základní studijní literatura pro 3. seminář:

- HOLČÍK, J. 2002. *Úvod do studia zdravotního stavu populace*. Brno: FSS, MU, (str. 38-72).
- HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A., KOUPILOVÁ, I. 1999. Zdravotní reformy jako historický a kulturně politický proces. *Zdravotnictví v České republice*, 2, 1999, č. 2, str. 54-58.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I., ŽÁČEK, A. 1999. Zdraví, zdravotní péče a kultura (potřeba výzkumu a jeho základní orientace). *Zdravotnictví v České republice*, 2, 1999, č. 4, str. 141-144.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Plýtvání v systému péče o zdraví jako významný medicínský, etický, ekonomický a sociální problém. *Postgraduální medicína*, 3, 2001, č. 5, str. 533-538.

Ke třetímu semináři celkem 55 stran českého textu.

Závěrečná práce - psaní 320 řádek

Celkem:	283 stran českého textu	= 28 hodin
	psaní 320 řádek	= 32 hodin
	Workload	= 60 hodin

Vlastní studium bude konkretizováno podle odborného zaměření studentů s cílem rozvíjet schopnost identifikovat zdravotně sociální problémy a zvážit možnosti jejich zvládnutí.

Další doporučená literatura a informační zdroje:

- <http://www.uzis.cz>
- <http://www.who.int>
- <http://www.who.dk>
- HOLČÍK, J., ŽÁČEK, A., KOUPILOVÁ, I. 1998. *Sociální lékařství*. Brno: LF, MU.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 1998. Přidělování zdravotnických služeb (součást procesu určování priorit zdravotní péče). *Zdravotnictví v České republice*, 1, 1998, č. 4, str. 23-25.

- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 1999. Zdravotní potřeby a jejich hodnocení. Část 1. Význam zdravotní potřeby pro tvorbu, regulaci a hodnocení zdravotnického systému. *Čas. Lék. čes.*, 138, 1999, č. 1, str. 3-5.
- KOUPILOVÁ, I., HOLČÍK, J. 1999. Zdravotní potřeby a jejich hodnocení. Část 2. Potřeba zdraví a potřeba zdravotní péče. *Čas. Lék. čes.*, 138, 1999, č. 3, str. 67-69.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 1999. Určování priorit a přidělování zdravotní péče je otevřeným a naléhavým problémem. *Zdravotnictví v České republice*, 2, 1999, č. 1, str. 9-11.
- GERYLOVOVÁ, A., HOLČÍK, J. 1999. Střední délka života jako ukazatel zdravotního stavu populace. *Demografie*, 41, 1999, str. 184-192.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 1999. Defining and Assessing Health-Related Quality of Life. *Centr. eur J. publ. Hlth*, 7, 1999, no. 4, pp. 207-209.
- GERYLOVOVÁ, A., HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Nadúmrtnost mužů v okresech České republiky z pohledu střední délky života. *Demografie*, 43, 2001, č. 1, str. 10-16.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Hodnocení činnosti zdravotnických systémů je nezbytným předpokladem jejich dobrého řízení a užitečného rozvoje. *Zdravotnictví v České republice*, 4, 2001, č. 1-2, str. 45-49.
- HOLČÍK, J. 2001. Program Světové zdravotnické organizace “Zdraví 21” jako výzva ke společné cestě ke zdraví, sdílené odpovědnosti a tvůrčímu partnerství. *Zdravotnictví v České republice*, 4, 2001, č. 1-2, str. 2-4.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Zájem o zdraví a osobní podíl na péči o zdraví jako sociální a kulturní hodnota. *Zdravotnictví v České republice*, 4, 2001, č. 3-4, str. 99-102.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I. 2001. Zdravotní gramotnost je cennou součástí obecné kultury. *Zdravotnictví v České republice*, 4, 2001, č. 3-4, str. 113-115.
- HOLČÍK, J., KOUPILOVÁ, I., GERYLOVOVÁ, A. 2002. Riziko, jeho míry a interpretace: Atributivní riziko a další míry rizika. *Kardiologická revue*, 2, 2002, č. 2, str. 76-79.

• **Zadání samostatných úkolů**

Zadání samostatných úkolů je orientováno na 21 cílů programu Zdraví 21 a na specifikované podcíle se záměrem jednak poukázat na možnosti iniciativy a aktivity jednotlivců i sociálních skupin a jednak vést studenty k využití aplikačních možností programu Zdraví 21 v České republice. Zdroj podkladových informací je internetová stránka MZ ČR, kde je uvedena evropská i současná česká varianta programu (www.mzcr.cz). Cenným zdrojem informací jsou dále stránky Světové zdravotnické organizace (www.who.dk a www.who.int). Přednášející poukáže v průběhu kurzu na další aktuální literaturu. Je žádoucí, aby písemná práce spojovala jak praktické a zájmové zaměření studentů, tak obecné principy programu Zdraví 21.

Téma práce bude zadáno během druhého semináře, popřípadě na základě individuálních konzultací. Při dílčích nesnázích je možné téma písemné práce upřesnit během třetího semináře. Při výběru tématu práce se bude přihlížet jednak ke stávajícímu pracovnímu zařazení studentů a k jejich dosavadním zkušenostem, tak k zaměření jednotlivých cílů a úkolů programu Zdraví 21. Je žádoucí, aby práce reagovala na aktuálně zdravotně sociální problémy a na možnosti jejich řešení.

Závěrečná práce by měla mít rozsah 10 – 12 stran, měla by mít zřetelnou strukturu, např.: Úvod, vymezení problému, možnosti a základní předpoklady řešení, diskuze – přednosti a úskalí navrhovaného postupu, formy průběžného a konečného hodnocení řešení problému,

závěr. Na konci je nezbytné řádně uvést použité zdroje v souladu s pravidly pro citování literárních pramenů. Citace literatury se řídí běžnými zvyklostmi pro vypracování diplomových prací. Písemná práce musí být odevzdána nejméně 5 dnů před termínem zkoušky.

• **Formy hodnocení**

Vzhledem k tomu, že jde jen o tři semináře, nebudou všichni studenti hodnoceni průběžně. Vyučující během výuky dá možnost vyniknout aktivnějším studentům a jejich dílčí průběžné výsledky se stanou součástí jejich závěrečného hodnocení.

U zkoušky si student vytáhne jedno z pětadvaceti témat, které ústně vyloží. Dále stručně vysvětlí obsah své písemné práce a odpoví na případné dotazy examinátora.

Při ústní části zkoušky bude hodnoceno obsahové zvládnutí problematiky, pochopení definic základních pojmů a znalost předností i rizik hlavních metod péče o zdraví. U písemné práce bude hodnoceno její zaměření (aktuálnost a rozsah problému), obsah, struktura, odůvodněnost i reálnost navrhovaných metod a oprávněnost výběru vhodné literatury.

Souhrnné hodnocení obou částí zkoušky bude základem pro stanovení výsledného klasifikačního stupně.

• **Studijní materiál**

Učební text, který je dostupný pro studenty v prodejně učebních textů:

HOLČÍK, J. 2002. *Úvod do studia zdravotního stavu populace*. Brno: FSS, MU.

* * *